одержати вигоду матеріального характеру, за пунктом 12 – коли вбивство було замовлено групі осіб). Дії замовника умисного вбивства, який одночасно був і співвиконавцем цього кримінального правопорушення, кваліфікуються за пунктом 11, пунктом 12 ч. 2 ст. 115 КК як умисне вбивство, вчинене на замовлення за попередньою змовою групою осіб, а за наявності підстав – і за іншими пунктами цієї статті. Якщо замовник, який не є співвиконавцем вбивства, керувався корисливим, а виконавець – іншими мотивами, дії замовника кваліфікуються за відповідною частиною ст. 27, пунктом 6, пунктом 11 ч. 2 ст. 115 КК України [5].

Таким чином, умисне вбивство з корисливих мотивів та умисне вбивство, вчинене на замовлення, співвідносяться як ціле та частина, тобто вбивство, вчинене на замовлення, є видом корисливого. Умисне вбивство, вчинене на замовлення, виділено законодавцем в окрему кваліфікуючу обставину саме через те, що воно є найбільш небезпечним з усіх видів корисливих вбивств, оскільки найчастіше скоюється професійними злочинцями-вбивцями – кілерами, а отже за своєю небезпечністю не може бути порівняно із рядовим вбивством з корисливих мотивів, наприклад, з метою крадіжки тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бережний С. Умисні вбивства на замовлення: історично-правовий аспект / С. Бережний. *Слово Національної школи суддів України.* 2023. № 3. С. 105-111.

2. Золотова, О.І. Корисливий мотив як кваліфікуюча ознака умисного вбивства. Держава і право: Юридичні і політичні науки: зб. наук. праць. 2019. Вип. 46 . С. 513-518.

3. Карпа, Ю. Поняття, загальна характеристика та особливості кваліфікації злочинів проти життя особи. Наукові записки. Том 22. Ч. ІІ. С. 233-236.

4. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров’я особи: Постанова Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2. Вісник Верховного суду України. 2003. № 1.

5. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. 2021. № 6. С. 14.

Явтушенко Ю. В.
викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції імені Е. О. Дідоренка
Донецький державний університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації та запровадження в Україні правового режиму воєнного стану [1] докорінно змінили умови, в яких діють оперативні підрозділи правоохоронних органів. Поряд із «традиційною» загальнокримінальною злочинністю на перший план вийшли кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки, зокрема колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК України), пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК України), диверсія (ст. 113 КК України), а також незаконне поводження зі зброєю та боєприпасами (ст. 263 КК України) [2]. Це зумовлює потребу переосмислити завдання, форми й методи оперативно-розшукової діяльності, правові засади якої визначає Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3].

Як слушно зазначають у своїй праці, О.С. Туз та В.О. Білецький, що збройна агресія, поширення гібридних загроз, активізація диверсійно-розвідувальної діяльності та трансформація криміногенного середовища суттєво вплинули на зміст, форми та методи оперативно-розшукової діяльності, а чинна нормативна модель цієї діяльності формувалася переважно в умовах мирного часу і не повною мірою враховує специфіку функціонування

оперативних підрозділів під час війни [4, с. 207–208]. На нашу думку, особливості оперативно-розшукової діяльності в цей період доцільно розглядати за кількома напрямами.

По-перше, змінюється об'єкт оперативної уваги. Значна частина зусиль оперативних підрозділів спрямовується на виявлення осіб, які співпрацюють з державою-агресором, коригувальників вогню, учасників диверсійно-розвідувальних груп, каналів надходження зброї з району бойових дій. Як зазначає І.І. Пацкан, повномасштабна агресія спричинила появу нових форм злочинів проти основ національної безпеки, зокрема державної зради, диверсій та колабораціонізму [5, с. 281]. Дослідник також звертає увагу, що запропонована законопроєктом нова редакція ст. 111-1 КК України потребує доопрацювання – недостатня конкретність окремих формулювань створює ризик надто широкого тлумачення та складнощі в розмежуванні законної і протиправної діяльності в умовах окупації [5, с. 285]. Для оперативного працівника це означає підвищені вимоги до якості первинної інформації та до документування умислу особи.

По-друге, ускладнюється отримання та збереження інформації. Документування злочинів відбувається за обмеженого доступу до місць їх вчинення, зокрема на тимчасово окупованих територіях і територіях активних бойових дій, де сліди можуть бути знищені внаслідок бойових дій [5, с. 281]. Водночас зростає значення відкритих джерел, відеозаписів, повідомлень у месенджерах і соціальних мережах, що вимагає від оперативних підрозділів навичок роботи з цифровими даними.

По-третє, розширюється зміст розшукової роботи. Війна спричинила значну кількість осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [6] передбачає ведення Єдиного реєстру таких осіб і визначає порядок їх обліку та розшуку, а розшук безвісти зниклих осіб належить до завдань оперативних підрозділів [3]. Ефективність цієї роботи залежить від налагодженого обміну інформацією між Національною поліцією, Збройними Силами України, Службою безпеки України та органами, відповідальними за ведення реєстру.

По-четверте, зростає значення міжвідомчої взаємодії. Злочини проти основ національної безпеки часто виявляють підрозділи кримінальної поліції, тоді як їх розслідування та контррозвідувальне супроводження здійснюють інші органи. Відсутність чітких алгоритмів оперативного обміну інформацією між ними призводить до дублювання заходів і втрати часу.

З огляду на викладене, пропонуємо такі напрями вдосконалення: доповнити Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» положеннями про особливості здійснення оперативно-розшукових заходів в умовах воєнного стану, зокрема щодо осіб і об'єктів, які перебувають на тимчасово окупованих територіях; унормувати на міжвідомчому рівні порядок обміну оперативною інформацією між Національною поліцією, Службою безпеки України та військовими формуваннями; запровадити цифрові інформаційно-аналітичні інструменти для оперативних підрозділів, на чому наголошують і О.С. Туз та

В.О. Білецький [4, с. 209]; посилити в освітніх програмах підготовки майбутніх оперативних працівників практичну складову щодо документування злочинів проти основ національної безпеки та роботи з цифровими даними.

Отже, воєнний стан не лише розширив коло завдань оперативно-розшукової діяльності, а й змінив умови їх виконання. Адаптація законодавства, налагодження міжвідомчої взаємодії та належна професійна підготовка кадрів є ключовими умовами ефективної протидії злочинності в умовах збройної агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19 (дата звернення: 28.09.2026).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 28.09.2026).

3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12 (дата звернення: 28.09.2026).

4. Туз О. С., Білецький В. О. Актуальні напрями розвитку оперативно-розшукової діяльності в умовах сучасних безпекових викликів в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2026. Вип. 93, т. 5. С. 207–211. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.26.

5. Пацкан І. І. Розслідування злочинів проти основ національної безпеки: аналіз змісту нових статей ККУ. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 83, т. 3. С. 281–286. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.43.

6. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон України від 12.07.2018 № 2505-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19 (дата звернення: 28.09.2026).

Bondarenko N.O.
PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Legal Support of Business Security
State University of Trade and Economics,

TRANSFORMATION OF LEGAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION AND TECHNOLOGICAL CHALLENGES

The contemporary legal environment is undergoing significant changes driven by modern technologies. A vivid example of this is the minimization of bureaucratic delays in administrative service centers through digital queue management systems, as well as the transition of numerous public services online, particularly within the «Diia» platform and mobile application. The implementation of tools such as e-governance, e-justice, or digital healthcare systems directly depends on the development of appropriate infrastructure. This necessitates a reconsideration of the interaction between law and technology – not only within theoretical research or legislative activities, but also in higher legal education.

The training of future lawyers must adapt flexibly to these shifts, as ignoring digitalization risks rendering traditional educational methods obsolete and reducing the overall efficiency of the justice system [1]. Society requires specialists capable of solving non-standard legal problems in today's digital environment. Comparing global experience, the Anglo-American model emphasizes practical skills through the analysis of judicial precedents, whereas continental Europe still relies heavily on fundamental academicism, which sometimes creates a gap between theory and practical career entry.

Consequently, higher legal education requires updating curricula, introducing innovative teaching methodologies, and refocusing on real-world professional competencies. Educational innovations involve applying advanced pedagogical, scientific, and practical legal achievements to enhance quality. This implies synthesizing research with the learning process, combining theoretical foundations with practical training, and maintaining a balance between narrow specialization and fundamental knowledge.

High effectiveness in legal training is demonstrated by applying the following innovative methods and techniques: analysis of errors, conflicts, cases; audiovisual learning method; brainstorming; Socratic dialogue; decision tree; discussion with invited specialists; business (role-playing) game (students act as lawmakers, experts, legal advisors, notaries, clients, judges, prosecutors, attorneys, investigators); take a stand; commenting, evaluation (or self-evaluation) of participants' actions; masterclasses; situation analysis and diagnosis method; interviewing method; project method; modeling; training ground; PRES formula (Position – Reason – Explanation or Example – Summary); problem-based learning; public speaking; small group work; individual and group training sessions (for specific and complex skills) [2].